

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

Leadership of School Administrators Based on The Buddha's Conducts

มณฺฑุปรียา ทองประเสริฐ¹, พิชญาภา ยืนยาว²

Monpriya Thongprasoe¹, Pitchayapa Yuenyaw²

Received: 28 เมษายน 2563 Revised: 15 พฤษภาคม 2563 Accepted: 19 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ และ 2) เพื่อ ตรวจสอบและยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ การวิจัยในครั้งนี้ เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยมีขั้นตอนการวิจัย จำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา และพุทธกิจ 45 พรรษา สถิติที่ใช้ได้แก่การสังเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 19 คน/รูป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้การสังเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 19 คน/รูป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสำรวจความคิดเห็น สถิติที่ใช้ ความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ จากการศึกษาภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ค้นพบภาวะผู้นำของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

¹นักศึกษานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม;
Doctor of Philosophy Student Faculty of Education, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand;
e-mail: mompriyasrbr1081@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม; Assistant Prof. Dr., Nakhon Pathom Rajabhat University,
Thailand.

ดังนี้คือ 1) ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำมี 2 แบบ ประกอบด้วย ทฤษฎีมหาบุรุษ และ ผู้นำที่มีพลังวิเศษ 2) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำมี 11 แบบ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบอัตถนิยมหรืออัตตา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ภาวะผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจ ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจเชิงเมตตา ภาวะผู้นำแบบปรึกษาหารือ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ผู้นำแบบมุ่งคน ภาวะผู้นำแบบทางสายกลาง และภาวะผู้นำแบบทำงานเป็นทีม 3) ทฤษฎีตามสถานการณ์มี 4 แบบ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบบอกทุกอย่าง ภาวะผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ และ ภาวะผู้นำแบบขายความคิด 4) ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปมี 13 แบบ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบจิตวิญญาณ ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำแบบเชิงพุทธ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำแบบบาร์มี ภาวะผู้นำในตนเอง

2. การตรวจสอบและยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ พบว่าถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และใช้ประโยชน์ได้

ข้อค้นพบคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่มีในทฤษฎี คือ คุณลักษณะแบบวางเฉย พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ป่าปาลิไลยก์กับช้างปาลิไลยกะ เพราะทรงรำคาญพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีสองคณะพิพาทและแตกสามัคคีกัน ต่อมาพระภิกษุทั้งสองฝ่ายยอมสามัคคีกัน เพราะชาวบ้านไม่ยอมทำบุญใส่บาตรให้ และได้ส่งผู้แทนไปกราบทูลพระพุทธเจ้าเสด็จกลับเข้าเมือง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, พุทธกิจ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the leaderships of school administrators based on the Buddha's conducts; and 2) to examine and confirm the leaderships of school administrators based on the Buddha's conducts. Qualitative research was used. This research consisted of three phases. In phase 1, documentary research on leadership, school administrators' leadership, and 45 years of the Buddha's conducts were employed, The qualitative synthesis was used to analyze the data. Phase 2 was to study school administrators' leaderships based on Buddha's conducts. The data were collected by a semi-structured

interview of 19 experts and analyzed by content analysis. Phase 3 was to examine and confirm of school administrators' leaderships based on Buddha's conducts, the data were collected by an opinionnaire from 19 experts and analyzed by frequency and percentage.

The results were as follows:

1. According to the study of the school administrators' leadership based on the Buddha's conducts, the leadership of the Buddha was in accordance with the following leadership theories. 1) Two trait theories included great man theory and leader – constituent interaction. 2) Eleven behavioral leadership theories included autocratic leadership, democratic leadership, laissez- faire leadership, exploitative- authoritative leadership, benevolent- authoritative leadership, consultative leadership, participative leadership, work- oriented leadership, human- oriented leadership, middle- of- the- road leadership, and teamwork leadership. 3) Four situational leadership theories included telling leadership, cooperative- oriented leadership, assignment- oriented leadership, and selling leadership. 4) Thirteen transformational leadership theories included transactional leadership, transformational leadership, spiritual leadership, super leadership, superior leadership, ethical leadership, innovative leadership, 21st century leadership, strategic leadership, Buddhist leadership, visionary leadership, charismatic leadership, and self-leadership.

2. Regarding the examination and confirmation, it was found the school administrators' leadership based on the Buddha's conducts was accurate, appropriate, feasible, and useful.

The finding of this research was the dormant characteristic of the Buddha had not been mentioned in the leadership theories. This was from the event when the Lord Buddha went to spent the vassa in Palilai Forest with the elephant Palilaiyaka since he was displeased with the quarrels between two groups of monks in Kosampi. Later the monks realized their mistake and reconciled after people refused to make offerings. At the end, they sent a representative to implore the Buddha to return to Kosampi.

KEYWORDS: Leadership, School Administrator, Buddha's Conduct

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญควบคู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าสังคมของชนชาติใด หรือภาษาใด เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทุกคน และมีความสัมพันธ์ต่อกันในสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากศาสนาเป็นสื่อระหว่างมนุษย์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นศาสนาจึงเป็นที่รวมของความเคารพนับถือสูงสุดของมนุษย์เป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ศาสนาเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมแทบทุกด้าน เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศิลปกรรม วรรณกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ คนไทยมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก พุทธศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานจิตใจของคนไทย ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ฝังอยู่ในความคิดชีวิตและจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต ทศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของชาวไทยตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยการนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (สำเนียง เลื่อนใส, 2558: 15)

พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ยังดำรงพระราชสถานะเป็นพระประมุขของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ล้วนดำรงอยู่ในสถานะความเป็น “พุทธกษัตริย์” ซึ่งให้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกำกับในการพัฒนาบ้านเมือง จนเป็นปึกแผ่นมาจนถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคสมัยล้วนทรงเคารพในพระรัตนตรัย และยอมรับการอยู่ในกรอบของราชธรรมในพระพุทธศาสนา ต่างได้ทรงรับพระราชภาระในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในพระราชภาระสำคัญมาไม่เคยขาดสาย การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ไทยนั้น พระมหากษัตริย์แต่ละยุคสมัยจะทรงทำนุบำรุงองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี ซึ่งอันที่จริงแล้ว องค์ประกอบทั้งสี่ประการนี้ คือ องค์ประกอบหลักของศาสนาต่าง ๆ ทุกศาสนาในโลก ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนั้น ย่อมปรากฏพระราชภารกิจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน อันสะท้อนให้เห็นว่าการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา เป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับความเป็นกษัตริย์ที่จะ

ปกครองบ้านเมืองและสืบราชสันตติวงศ์อย่างยาวนานผาสูกตอเนื่องไป หรืออาจกล่าวในอีกนัยหนึ่งได้ว่า พระพุทธศาสนาได้กำหนดแนวคิดหลักสำหรับสถานะ และบทบาทของพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว และยังคงบทบาทสำคัญประการนี้ไว้ในดินแดนที่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เผยแผ่ไป คือการเป็นฐานรองรับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ในราชอาณาจักร ที่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอยู่สืบไป (อำนาจ วีรวรรณ, 2555: 17-18)

ปัญหาที่เป็นผลลัพธ์จากการพัฒนาประเทศ “ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาการมีชีวิตที่ “มั่งคั่งสมบูรณ์” จากเศรษฐกิจ สิ่งนี้เลยเป็นมูลเหตุให้เกิดความทะยานอยากอย่างแรงกล้าจนกลายเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ เพราะฉะนั้นถ้าหากพวกเราอยากจะทำมันเศรษฐกิจฟองสบู่ไปให้ได้ พวกเราจะต้องแปรการแสวงหา “การมีชีวิตที่มั่งคั่งสมบูรณ์ทางวัตถุ” ไปเป็นการแสวงหา “การมีชีวิตที่มีความสุขทางจิตใจแทน” เพราะถ้าหากมีชีวิตที่คั่งสมบูรณ์แต่ทางวัตถุฝ่ายเดียวนั้น คนเราก็คงคล้ายกับว่ามีเพียงแค่ร่างกายแต่ปราศจากจิตวิญญาณ ไม่ต่างอะไรกับหุ่นยนต์แอนดรอยด์ (Android) ที่ถูกตั้งโปรแกรมไว้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของชีวิต มีปัญหาต่าง ๆ ติดตามมาอย่างมากมาย ส่งผลให้บีบคั้นบั่นทอนทั้งสภาพร่างกายและสภาวะจิตใจชีวิตคนไทย มีผลกระทบต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่จนเกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ นานาตามมาสารพัด ไม่ว่าจะเป็นการหันหน้าไปพึ่งอบายมุข สุรายาเมา ยาเสพติดหลากหลายชนิด การประทุษร้ายซึ่งกันและกัน ศีลธรรมและจิตใจของประชาชนก็เสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น มีการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การคอร์รัปชันก้าวหน้าไปอย่างชนิดที่ไม่สามารถหาตัวคนกระทำผิดได้ กลายเป็นเทคนิคการอยู่รอดยุคใหม่ ซึ่งบางคนกำลังเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา จากการเปิดเผยผลการสำรวจสถานการณ์คอร์รัปชันของไทยของ นายธนวรรธน์ พลวิชัย ผู้อำนวยการศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่า ดัชนีสถานการณ์การคอร์รัปชันไทย หรือ CSI ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 นั้นอยู่ที่ระดับ 3.5 ส่วนดัชนีแนวโน้มสถานการณ์คอร์รัปชันในไทย อยู่ที่ระดับ 3.8 ถือว่าอยู่ในระดับสถานการณ์ที่รุนแรงมาก โดยถูกจัดลำดับให้เป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชันอันดับที่ 78 ของโลก จาก 178 ประเทศ และอันดับที่ 14 ของเอเชีย จาก 33 ประเทศ รวมทั้งทำให้รัฐสูญเสียรายได้สูงถึงปีละกว่า 2 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นมูลค่าความเสียหายถึงร้อยละ 1-2 ของ จีดีพี อีกทั้งประชาชนชาวไทยยังเกิดความเห็นผิดเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ของตนเองจะได้รับ แม้การกระทำผิดกฎหมายหรือทำนองคลองธรรมก็ตาม ค่านิยมของประชาชนไทยกำลังเปลี่ยนไปสู่ความเสื่อมของความเจริญทางวัตถุ ซึ่งเป็นเรื่องของประเทศที่ก้าวหน้าต่าง ๆ กำลังเผชิญอยู่ดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวอาชญากรรมต่าง ๆ สังคมเหล่านี้ล้วนเป็นเพราะต้องการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุ จนถึงขนาดใช้วิธีการที่ขัดต่อหลัก

ศีลธรรมและมนุษยธรรม (คอร์รัปชันในไทย ดิตอันดับที่ 14, 2553: 1) ดังนั้นการพัฒนาและแก้ปัญหาวิกฤติในสังคมโดยการผลักดันให้สังคมไทยก้าวสู่สังคมระบบคุณธรรมนำความรู้โดยน้อมเอาหลักพุทธธรรมนำเข้มาร่วมด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะแท้จริงแล้วประเทศไทยเรานั้น มีแก้วมณีอันล้ำค่าอยู่แต่ขาดผู้สนใจที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์นั้นคือ พระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมนั้นอำนวยความสะดวกต่อการบริหารและการปกครองของไทยมาทุกสมัย โดยได้มีส่วนควบคุมจิตใจของทุกชนชั้นการปกครองให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ไม่ให้เกิดการใช้อำนาจเกินขอบเขต ทำให้คนไทยรู้จักการถือสายกลางมีเมตตากรุณาสุภาพอ่อนน้อม และเคารพผู้ใหญ่ ทั้งนี้หลักพุทธธรรมยังมีคุณค่าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความมีเหตุผลในการปฏิบัติราชการ การพึ่งตนเอง ความสามัคคีธรรมในการทำงานและพฤติกรรมในการปกครองที่สำคัญการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารบ้านเมือง การการบริหารสถานศึกษาแล้ว ยังเป็นหลักที่เข้ากันได้ดีกับการปฏิบัติตนของคนที่เป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำขององค์กร เป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนและสังคมภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและอยู่ ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้การบริหารและจัดการสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะส่งผลให้ครูผู้สอนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ผู้บริหารที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้จะต้องมี “ภาวะผู้นำ” ดำรงชีวิตภายใต้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาองค์กร การนำพาองค์กรโดยเฉพาะความมีคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา อันจะเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ประครอง พงษ์ชนะ, 2555: 3)

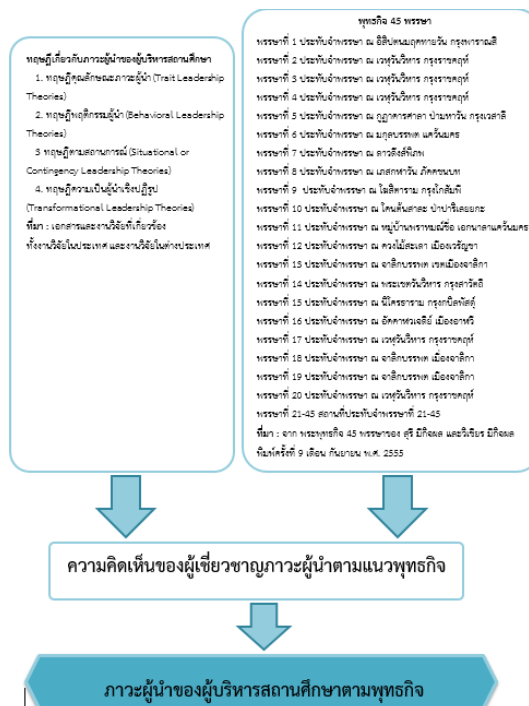
การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบ้านเมือง หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และการบริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จนถึง 2563 ปีนั้นแสดงถึงความยิ่งใหญ่ ความเป็นที่สุดของพระพุทธเจ้า ถึงแม้ว่าพระองค์ท่านจะปรินิพพานไปนานแล้ว แต่หลักคำสอนของท่านก็ยังอยู่คู่กับชาวพุทธและสาธุชนในโลกนี้มายาวนาน สิ่งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำและการมี “ภาวะผู้นำของพระพุทธองค์” จากหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่มี

ความสอดคล้องกับ “ภาวะผู้นำ” เนื้อหาและข้อมูลที่ได้มีผู้รู้เขียนและบันทึกไว้ที่มากมาย หลากหลาย ทำให้มีขอบเขตของการศึกษาที่กว้างขวางและอาจทำให้มีความยุ่งยากในการเลือก หลักกรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาและความเหมาะสม กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เรื่อง ภาวะ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ เพื่อต้องการทราบถึงภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา ว่ามีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับพุทธกิจอย่างไร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ
2. เพื่อตรวจสอบและยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

- ภาวะผู้นำ
- ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
- พุทธกิจ 45 พรรษา

ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ (Experts Judgement) ทั้ง 19 คน/รูป ประกอบด้วย ฝ่ายภิกษุสงฆ์ 10 รูป และ ฝ่ายฆราวาส 9 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ฝ่ายคณะสงฆ์ 10 รูป มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้คือ 1) เป็นผู้ที่ได้เปรียญธรรม 9 ประโยค และทำงานในองค์กรของพระพุทธศาสนา 2) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งสองข้อก็ได้

ฝ่ายฆราวาส 9 คน มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้คือ 1) เป็นผู้บริหารทางการศึกษา 2) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งสองข้อก็ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ
- แบบตรวจสอบยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ โดยวิธีการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบงานวิจัยด้วยการประเมินโดยวิธีอ้างอิงโดยผู้เชี่ยวชาญ (Experts Judgement) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 คน/รูป ตรวจสอบยืนยันและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และพุทธกิจ 45 พรรษา แล้วทำการ

สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบ ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดวัตถุประสงค์ 3) กำหนดประเด็นที่ต้องการทราบ ปรัชญาอาจารย์ที่ปรึกษา 5) ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล และสรุปผลการสัมภาษณ์

แบบตรวจสอบยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ โดยวิธีการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบงานวิจัยด้วยการประเมินโดยวิธีอ้างอิงโดยผู้เชี่ยวชาญ (Experts Judgement) ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และพุทธกิจ 45 พรรษา ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาเขียนเชื่อมโยง และสร้างเป็นแบบตรวจสอบยืนยันงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ขั้นตอนที่ 2 นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาดูตรวจสอบและแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบนำผลมาปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 4 นำแบบตรวจสอบยืนยันงานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ไปเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 19 คน/รูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
- เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งเอกสารให้กับผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองทั้งแบบสัมภาษณ์ และแบบตรวจสอบยืนยันงานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 19 คน/รูป มีฝ่ายภิกษุสงฆ์ 10 รูป และฝ่ายฆราวาส 9 คน
- ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์สัมภาษณ์ และแบบตรวจสอบยืนยันงานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)
- นำแบบตรวจสอบยืนยันงานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจมาบันทึกการให้คำคะแนน

- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามลักษณะของข้อมูลโดยวิเคราะห์และตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ที่พบคือภาวะผู้นำของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำมี 2 แบบ ได้แก่ แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ และ ผู้นำต้องมีพลังพิเศษเหนือบุคคลอื่น 2) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำมี 11 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบอัตถนิยมหรืออัตตา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ภาวะผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจ ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจเชิงเมตตา ภาวะผู้นำแบบปรึกษาหารือ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ภาวะผู้นำแบบมุ่งคน ภาวะผู้นำแบบทางสายกลาง และภาวะผู้นำแบบทำงานเป็นทีม 3) ทฤษฎีตามสถานการณ์มี 4 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบบอกทุกอย่าง ภาวะผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบมอบหมายงานให้ และ ภาวะผู้นำแบบขายความคิด 4) ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปมี 13 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบจิตวิญญาณ ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำแบบเชิงพุทธ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำแบบบารมี ภาวะผู้นำในตนเอง

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ได้รับการตรวจสอบและยืนยันว่ามีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกข้อทั้ง 19 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อค้นพบคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่มีในทฤษฎี คือ คุณลักษณะแบบวางเฉย พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ในป่าปาลิไลยก์กับช้างปาลิไลยกะ เพราะทรงรำคาญพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีสองคณะพิพาทและแตกสามัคคีกัน พระพุทธเจ้าทรงทราบเข้า ได้เสด็จมาทรงระงับให้ปรองดองกัน แต่พระภิกษุทั้งสองคณะก็ไม่เชื่อฟัง พระพุทธเจ้าจึงเสด็จหลีกไปจำพรรษาอยู่ในป่า ด้วยอำนาจพุทธบารมีและพระเมตตาของพระพุทธเจ้า ช้างชื่อปาลิไลยกะได้เข้ามาอุปัฏฐาก เมื่อออกพรรษาพระภิกษุทั้งสองฝ่ายยอมสามัคคีกันเพราะชาวบ้านไม่ยอมทำบุญใส่บาตรให้ และได้ส่งผู้แทนไปกราบทูลพระพุทธเจ้าเสด็จกลับเข้าเมือง

การอภิปรายผล

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ ที่พบคือภาวะผู้นำของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำมี 2 แบบ ได้แก่ แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ และ ผู้นำต้องมีพลังพิเศษเหนือบุคคลอื่น 2) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำมี 11 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบอัตถนิยมหรืออัตตา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ภาวะผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจ ภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจเชิงเมตตา ภาวะผู้นำแบบปรึกษาหารือ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ภาวะผู้นำแบบมุ่งคน ภาวะผู้นำแบบทางสายกลาง และภาวะผู้นำแบบทำงานเป็นทีม 3) ทฤษฎีตามสถานการณ์มี 4 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบบอกทุกอย่าง ภาวะผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบมอบหมายงานให้ และ ภาวะผู้นำแบบขายความคิด และ 4) ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปมี 13 แบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบจิตวิญญาณ ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำแบบเชิงพุทธ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำแบบบาร์มี ภาวะผู้นำในตนเอง สอดคล้องกับที่ฐานิญา ไชยภัทรภรณ์ (2558: 139) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำสำหรับผู้อำนวยการศูนย์สหกิจศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทย จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำสำหรับผู้อำนวยการศูนย์สหกิจศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทยในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 8 รูปแบบที่แตกต่างกัน แต่ละรูปแบบสะท้อนถึงพฤติกรรมและสภาวะของผู้อำนวยการศูนย์สหกิจศึกษา โดยการนิยามแต่ละรูปแบบในบทบาทต่าง ๆ ทั้ง 8 บทบาทที่เป็นไปตามแนวคิดของ Cameron, K S., Quinn, R. E. (1999) นั้นเป็นกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำกับเกณฑ์ในกำหนดประสิทธิผลขององค์กร ในภาพรวมมี 2 มิติ ได้แก่ ความมุ่งหมายในระดับยุทธศาสตร์ระหว่างการให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในหรือภายนอกขององค์กร ระดับความยืดหยุ่นในกระบวนการตัดสินใจระหว่างการกระจายอำนาจหรือการควบคุมและรวมศูนย์ สอดคล้องกับที่ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ และคณะ (2559: 239-243) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษามีดังนี้ 1) ทักษะทางสังคม 2) คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ 3) ความฉลาดในการคิดทำ 4) การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 5) ความยืดหยุ่นผูกพัน

ในการทำงานเพื่อความก้าวหน้า สอดคล้องกับที่นิพัชชา โรจนรัตนวาณิชย์ (2558: 182-183) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำแบบสร้างความผูกพันของผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผูกพันประกอบด้วยภาวะผู้นำในการกำหนดทิศทาง ภาวะผู้นำในการสร้างแรงจูงใจ ภาวะผู้นำในการจัดการภาวะผู้นำแบบครอบคลุมและคุณลักษณะ

2) รูปแบบของภาวะผู้นำ ประกอบด้วยการพัฒนา 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสังคมในองค์กรและระดับองค์การ โดยวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ และสอดคล้องกับที่พระโกศล มณีรัตน (2560: 279-288) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารงานบุคลากรมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดองค์กร ด้านการกำกับดูแล ด้านอำนวยการ และด้านการวางแผน ตามลำดับ 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ด้านการวางแผน ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนมหาวิทยาลัย (จักขุมา) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะความชำนาญในการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย (วิฐโร) และการอบรมผู้บริหารให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถจูงใจใ้มน้าว ใ้บุคลากรทำงานสอดประสานกันเป็นทีมอย่างสมัครสมานสามัคคี (นิสสยสัมปันโน) ด้านการจัดองค์กร คือ ส่งเสริมการจัดโครงสร้างองค์การกำหนดอำนาจหน้าที่สายการบังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนเน้นการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (กายภาวนา) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาองค์กรให้มีความมั่นคงยึดกฎเกณฑ์ระเบียบ กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ในการวินิจฉัยสั่งการ (ศีลภาวนา) ส่งเสริมการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรที่มีความมั่นคงและเจริญงอกงามในคุณธรรมจริยธรรม (จิตภาวนา) และการส่งเสริมการจัดการความรู้ สร้างมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ จัดการมหาวิทยาลัยให้มีความเป็นเลิศในด้านวิชาการ (ปัญญาภาวนา) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร คือ การฝึกอบรมให้บุคลากรมหาวิทยาลัยมีความประพฤติสุจริตดีงามมีความซื่อสัตย์ซื่อตรง (ศีลสิกขา) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำงานด้วยความอดทนอดกลั้นขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (สมาธิสิกขา) จัดอบรมพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถของบุคลากรมหาวิทยาลัยให้มีความคิดเห็น ความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยม ต่าง ๆ ที่ดีงามถูก และมีความคิดสร้างสรรค์ (ปัญญาสิกขา) ด้านการอำนวยการ คือ การจัดอบรมพัฒนาผู้บริหารให้มีความรอบรู้งาน รู้

หลักเกณฑ์ รู้กฎระเบียบต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย (ธัมมัญญาตา) การส่งเสริมผู้บริหารรู้จัก จุดมุ่งหมายของงาน สามารถวิเคราะห์เหตุปัญหามหาวิทยาลัยได้อย่างชัดเจน (อรรถัญญาตา) การฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักตนเองว่ามีทักษะความรู้ ความสามารถอะไรบ้าง (อรรถัญญาตา) สนับสนุนให้ผู้บริหารรู้จักประมาณในการใช้จ่ายจัดซื้อจัดจ้าง (มัตตัญญาตา) ส่งเสริมให้ผู้บริหารรู้จักคุณค่าของเวลาที่มีความรับผิดชอบทำหน้าที่การงานตรงเวลา เป็นเวลา และทันเวลา (กาลัญญาตา) การอบรมสร้างผู้บริหารให้รู้จักสังคมรู้จักบริบทกฎเกณฑ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ของมหาวิทยาลัยอย่างถ่องแท้ (ปริสสัญญาตา) จัดอบรมพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักบุคคลคือการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้คนให้ถูกงาน (บุคคสัญญาตา) ด้านการกำกับดูแล คือ สนับสนุนให้ผู้บริหารนำกฎเกณฑ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ มากำกับดูแลมหาวิทยาลัย (หลักนิติธรรม) ส่งเสริมให้ผู้บริหารกำกับดูแลมหาวิทยาลัยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม (หลักคุณธรรม) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารมีความตระหนักในความโปร่งใส บริสุทธิ์ยุติธรรม สามารถตรวจสอบ ได้ (หลักความโปร่งใส) ส่งเสริมการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ในกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของมหาวิทยาลัย (หลักการมีส่วนร่วม) สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย (หลักความรับผิดชอบ) ส่งเสริมให้ผู้บริหารรู้จักพอประมาณในการใช้จ่ายโดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า (หลักความคุ้มค่า) และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธ ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างใน 5 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การตรวจสอบและยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ พบว่า ถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับที่พระมหาบุญญัญญ์คุปต์ เขตต์สัริวร กุล (2558: 1285) จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาของมหานิบาตชาดกมีประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหาร อยู่อย่างน่าสนใจ ซึ่งสรุปองค์ความรู้การบริหารออกมาได้ 7 ขอบเขต เข้ากันได้กับทัศนะของ กุล ลิคค์ และ เออร์วิค (Gulick and Urwick) ที่รู้จักในนาม “POSDCoRB” สอดคล้องกับที่หนูไกร มาเชด (2559: 259-263) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิง จริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษาควรมี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความไว้วางใจ ความ รับผิดชอบ ความเคารพ ความเป็นพลเมืองดี และความยุติธรรม และสอดคล้องกับส่ววัฒน์ รักขัน โท (2559: 62-64) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนากาฐณผู้นำเชิงกลยุทธ์ของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย องค์ประกอบกาฐณผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวิเคราะห์สถานการณ์และการคาดการณ์อนาคต การจัดสรรและการรู้จักใช้สอยทรัพยากร และการควบคุมและการประเมินผล รูปแบบหรือแนวทางการพัฒนากาฐณผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านงาน ด้านกาฐณผู้นำ และด้านส่วนตัว วิธีการพัฒนากาฐณผู้นำเชิงกลยุทธ์ 4 วิธีการ ได้แก่ การศึกษา การสัมมนา การฝึกอบรม และการดูงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย และวางแผนการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการประจำปี ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาตามหลักกาฐณผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีการระดมทรัพยากร ทั้งความรู้ ความคิด งบประมาณ และแรงงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

1.3 ผู้บริหารควรนำข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ คุณลักษณะกาฐณผู้นำที่ไม่เป็นทฤษฎี คือ คุณลักษณะแบบวางเฉยไปใช้ประกอบในการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบกาฐณผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบกาฐณผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธกิจ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาและการอนุเคราะห์อย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว อาจารย์ ดร.นภาพุฒ บัญเชิดชู และอาจารย์ ดร.สุริยะ รูปหมอก ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา พิจารณา

ช่วยเหลือและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

คอร์รัปชันในไทย ดิตอันดับที่ 14. วอยซ์ทีวี. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561, จาก

<http://music.voicetv.co.th/mv/eieh>.

ฐานิญา โขมพัฒนารณ. (2558). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำสำหรับผู้อำนวยการศูนย์สหกิจศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ สิริพันธ์ สติกรกุล เดชพาหพงษ์ และปทีป เมธาคณวุฒิ. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 29(2), 3-9.

นิพัชชา ไรจน์รัตนวาณิชย์. (2558). รูปแบบการพัฒนาระบบสร้างความรู้ความผูกพันของผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ประครอง พงษ์ชนะ. (2555). การบริหารบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา เขต 1 ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

พระโกศล มณีรัตน. (2560). พุทธวิธีในการบริหารจัดการความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิจัยพุทธศาสตร์, 3 (3), 38-53.

พระมหาณัฏฐคุปต์ เขตต์สิริวรกุล. (2558). หลักการบริหารที่ปรากฏในมหานิบาตชาดก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.

- สุวัฒน์ รักขันโท. (2559) *รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงกลยุทธ์เพื่อการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต
สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.
- สำเนียง เลื่อมใส. (2558). *พระพุทธศาสนา*. นนทบุรี :เอมพันธ์
- หนูไกร มาเชค. (2559). *การพัฒนาก้าวหน้าเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา* สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี.
- อำนวย วีรวรรณ. (2555). *พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- Achua, C. F., and Lussier, R. N. (2010). *Effective Leadership* (4th ed.). Canada: South-
Western, Cengage Learning.
- Cameron, Kim S. and Quinn, Robert E. (1999). *Diagnosing and Changing Organization
Culture*. (22, pp. 142–185).